

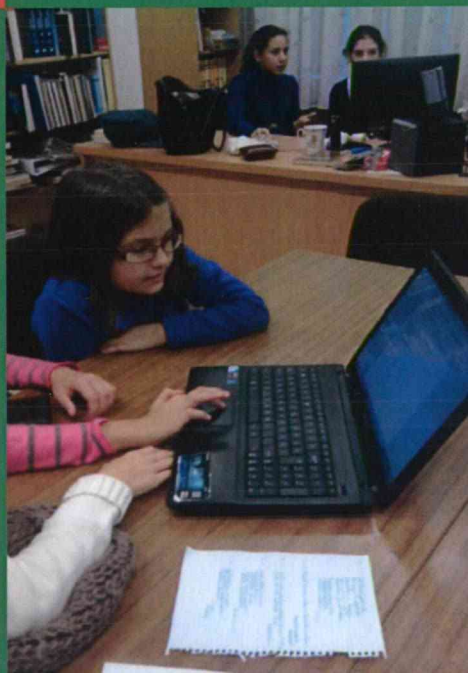

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

4

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

2016. 56. ÉVFOLYAM

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

LVI. évfolyam 2016. 4. szám

TARTALOM

BAJINÉ TAKÁCS MARGIT

„Szól a rádió” (A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola rádiója) 1

CHABRECSEK TERÉZIA

Képkalkulációs eljárások (Alkotás ecsettel és egérrel) 7

HUSZÁRNÉ MÓRICZ KATALIN

„Tíz kicsi barát” (Gépfűzésoktatás kisiskolásoknak) 15

OSZOLI-PAP MÁRTA

Fogalmazástanítás társasjátékkal 24

ROZGONYI-BORUS FERENC

Facebook-alapú tanulásszervezés az informatikaórán 31

Főszerkesztő:

Bácsi János

Szerkesztők:

Annus Gábor

Cs. Bogyó Katalin

Jancsák Csaba

Szerkesztőbizottság:

Szabóné Bárdos Csilla (Pécs), Ember Sándor (Debrecen),

Munkácsi László (Budapest), Sándor József (Eger)

Szerkesztőségi titkár:

Tóth Eszter

„Szól a rádió”

*A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola rádiója**

BAJINÉ TAKÁCS MARGIT

btakacsmargo2@gmail.com

Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen

Kulcsszavak: *beszédértés, iskolarádió, kommunikáció, kreativitás, médiapedagógia, mozgóképkultúra*

Mozgóképkultúra és médiaismeret a Nemzeti alaptantervben

A Nemzeti alaptanterv készítői úgy gondolták, hogy a magyar iskolarendszernek mindenképpen válaszolnia kell a tömegkommunikáció kihívásaira. Mozgóképkultúra és médiaismeret néven új tantárgyi keret született, amely a film- és médiaoktatás követelményeit tartalmazza. Ezeket a követelményeket az iskolák önálló tantárgyként is taníthatják, de lehetőség van különböző integrált formák kialakítására is – komplex művészeti tárgy keretében, komplex társadalomismereti formában, a vizuális nevelés részeként, az informatika oktatásához kapcsolva stb. A mozgóképkultúra és médiaismeret megjelenhet az iskolában például iskolaújság, iskolarádió formában is.

A médiakompetencia

A médiapedagógia a pszichológia, szociológia, pedagógia, médiakutatás-médiaelmélet metszetében álló gyorsan fejlődő új tudományterület, amely a médiával összefüggésben megjelenő nevelési kérdésekkel, problémákkal foglalkozik. Alapvető célkitűzése a médiakompetencia, a médiaműveltség fejlesztése. A médiakompetencia olyan készségek, és ismeretek összességét jelenti, amely a tudatos, kritikai szemlélettel rendelkező, aktív mediabefogadást, és használatot biztosítja.

A médiakompetencia fogalmát a német kutató Dieter Baacke az alábbi elemekre tagolta:

- Médiaismeret: Elméleti és gyakorlati tudás a média működéséről, rendszeréről, technikai eszköztáráról. Az ismeretanyag tág határokon belül értelmezhető, a médiatartalmak műfaji sajátosságainak ismeretétől a technikai berendezések (pl. webkamera) használatának ismeretéig.
- Médiahasználat: Tudatos, aktív médiaélmény befogadás.

* Jelen tanulmány megjelenik a Hagyományok és újítások a köznevelésben és a gyakorlati képzésben – Vezető pedagógusok és szakmodszertanosok országos módszertani konferenciájának kötetében, Szekszárd, 2016. október 14–15.

- Médiakritika: A médiakritikai szemléletmód képessé tesz arra, hogy reflexió és elemzés által a médiafogyasztó tudatos viszonyulással kontrollálhassa a médiakínálatot.
- Médiatermék-alkotás: Azt a képességet jelöli, amely által a médiakínálat kreatív, aktív és innovatív módon formálható. Kreatív gyakorlatokon keresztül tanít: az oktatást élményszerűvé, személyessé teszi; a médiát használó nemcsak passzív befogadója, hanem alkotója is a műveknek.

A médiakompetencia tehát magában foglalja a médiakínálat kreatív alakítását saját médiatartalom előállításán keresztül: például iskolarádiót készíteni, blogot írni, videomontázst készíteni, Wikipédiában fogalommeghatározást szerkeszteni. A különböző médiumok (könyv, újság, televízió, rádió, internet stb.) ismeretét, használatát – például egy könyv megtalálása és kikölcsönzése a könyvtárból, vagy ugyanez online környezetben egy szöveg megtalálása az interneten.

Ahogy az iskolaújság, úgy a rádió is lehetőséget biztosít a diákok számára arra, hogy kipróbálják magukat a tömegkommunikációban, iskolányi hatósugárral. Ez rengeteg lehetőséget rejt magában: hírmagazint lehet szerkeszteni, interjúkat lehet készíteni aktuális témákban, esetleg sportversenyek élőközvetítését is meg lehet szervezni. Magazinműsorok, ismeretterjesztő ötpercek tölthetik ki a műsoridőt.

Amennyiben a rádiót az internetre transzportáljuk az folyamatosan elérhető, másrészt mindenki megválaszthatja, mikor akarja követni. Az iskolai netes rádióban sohasem kell reklámok miatt várni, és ha műsorokat hallgatunk, ismerősök beszélnek ismerősökről.

Egy internetes iskolarádióba nem kell zene; a szerzői jogi kérdések amúgy is megnehezítenék az internetes zenesugárzást. Azonban egy az iskola által biztosított tárhelyre (vagy egyéb megbízható tárhelyre, felhőbe) fel lehet tölteni igényesen felvett, összeválogott, megszerkesztett műsorokat szignállal, visszatérő szlogenekkel.

Az iskolaújság és rádió sok közös tulajdonsággal, törekvéssel rendelkezik, logikus az összekapcsolásuk egy internetes platformon. Ezáltal létrejöhet egy kicsi, de hatékony iskolai médiahálózat. Ehhez azonban sok (önkéntes!) munkára, összefogásra, lelkesedésre és kitartásra van szükség, hogy egy efféle honlap létrejöhessen. Fontos szerepet játszik egy ilyen rendszer létrehozásában egy vagy több tanár ösztönző szándéka, azonban a „projekt” nagy része a diákokon múlik. A tanári oldal felkeltheti bennük az igényt, mutat-hat ötleteket, segíthet, „facilitálhat”, de nem csinálhatja meg helyettük a munkát. „Iskolarádiót tehát lehet hatékonyan is csinálni talán. Vajon ez a »nagyot álmodó« gondolatkísérlet megvalósítható?” – teszi fel a kérdést Kerek Roland (2013) a *Mi értelme van az iskolarádióknak* című cikkében.

Bemutakozás (egy kis történelem)

A Kölcsey Rádió a Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola rádiója. Az iskola nyolc évfolyamos egyházi fenntartású oktatási intézmény 20 alsó tagozatos és 16 felső tagozatos osztállyal. Az 1100 tanuló nevelését és oktatását 72 fős tantestület végzi. Iskolarádióink 2006 óta működik a jelenlegi keretek között. Minden héten csütörtök reggel új adással jelentkezünk. Felső

tagozatos rádiósaink – mintegy 14 fő – különböző feladatokat látnak el. Így vannak riportereink, bemondóink, hírolvasóink. A csoportok külön-külön végzik a feladatukat, a feladatvégzésről egymásnak és nekünk szerdánként adnak számot. A szerkesztést két felnőtt: a szabadidő-szervező és én, mint könyvtáros tanár végzem. Ekkor kerül sor az adás felvételére is, a riportok, beszélgetések korábban készülnek, amelyeket a kollégám vág meg szükség szerint. Zártláncú rádióként működünk, de iskolánk honlapján, a www.kistk.hu címen is elérhetők aktuális adásaink.

Tagtoborzás

Amitől szól a rádió – az a STÁB, hiszen ez az egész egy több szálon futó összmunka. A rádió működésének az alapfeltétele a technika: ebben a kollégám tesz a legtöbbet, a mikrofonok beállításától a felvételeken keresztül a megvágott anyag műsorba állításáig. Akik a mikrofonba beleszólnak, azok a műsorvezetők, illetve a riporterek; a megszólalást természetesen tervezés előzi meg. A stábot folyamatosan bővítjük tagtoborzókkal. Az iskolarádió és iskolaújság szerkesztőjeként, valamint osztályfőnök-helyettesként évek óta célom a különböző gyerekcsoportok közösséggé szervezésének segítése. Erre jó eszköz a közös tevékenység. Számos ízben jelentkezünk diákmédia-pályázatra, ahonnan rendre dobogós helyezéssel térünk haza. Jó látni a gyerekek önállóságát, miközben interjút készítenek, vagy a hírolvasói feladatokért jelentkeznek. A nehézsége és egyúttal az izgalma is abban áll ennek a feladatnak, hogy minden évben megújul a szerkesztőségünk, hiszen a 8. osztályos gyerekeink elballagnak.

Műsoraink felépítése (műsor struktúra, munkaterv)

Az iskolarádióink műsorstruktúrájára a következő: szignál, köszöntő, híreink, aktualitások, iskolai élet, világnapok, zene, riportok, élménybeszámolók, összefoglalók, játékok, műsorzárás. Minden héten azonos időben, reggel zajlanak az iskolarádiós megbeszéléseink:

Minden szerdán reggel 7.30-tól a bemondók próbaolvasása és a hangfelvételek elkészítése.

Riportok elkészítése: legkésőbb hétfő; hírek, iskolai információk, rádiós játék leadása: hétfő 12 óra.

Munkatervünket havi bontásba készítjük, a riportok témáját határozzuk meg. *Szeptemberben* új tanáraink bemutatása zajlik, *októberben* szólunk a Diákönkormányzati tervekről. Minden évben rádiós adással emlékezünk október 6-ra, az Aradi vértanúkra, valamint október 23-ra az 1956-os forradalom és szabadságharcra. Ehhez a két műsorhoz prezentációk is készülnek, illetve a műsorral szinkronban kerülnek bemutatásra. Ennek igényes elkészítése sok idővel jár. Minden év októberében Kézdivásárhelyről érkeznek hozzánk vendégek a testvériskolánkból, így erről az alkalomról is külön szólunk adásunkban.

Novemberben zajlik iskolánkban a Református Iskolák Országos Tanulmányi Versenye. Erről készítünk beszámolót, közöljük az eredményeket, beszélgetünk versenyzőkkel. Ebben a hónapban mutatjuk be az első osztályosokat is. *Decemberben* a karácsonyról, a zenetagozatosok karácsonyi koncerti készülődéséről és a karácsonyi versmondó versenyről számolunk be.

Január a téli szünetről készített beszámolóval indul, majd irodalmi összeállítással emlékezünk a magyar kultúra napjára, Kölcsey Himnuszának születésnapjára, illetve beszélünk az iskolánk által szervezett Kölcsey városi tanulmányi versenyről. *Február* a farsang ideje, riportjaink is eköré csoportosulnak. *Márciusban* indul a Versünnap, amely 4 hetes időszak, a költészet napjához kapcsolódik. Ebben az időszakban versekből vett idézetekkel játszunk.

A március 15-i műsor is a rádión keresztül hallható szintén prezentációval kísérve. Tehát nemcsak a szövegre és hangzásra, hanem a látványra is nagy figyelmet kell fordítanunk. *Áprilisban* szólunk a húsvétról, valamint ekkor zajlik iskolánkban a Mesevilág színjátszófesztivál, a nyolcadik osztályosoknak pedig tánciskola kezdődik. *Májusban* bolhapiacra és diákönkormányzati napra készülünk. *Júniusban* bakiparádéval zárunk.

Ezek a témák mintegy 30 adást jelentenek évente. A rádiósok tevékenységeikének produktumát mindenki hallhatja, hiszen hetente új műsorral jelentkezünk.

Munkamegosztás

A rádió szövegét, az iskolai híreket kollégámmal együtt állítjuk össze. A zeneszámokért, illetve a játékok kérdéseinek összeállításáért a gyerekek a felelősek. A csoportok külön-külön végzik a feladatukat, a feladatvégzésről egymásnak és nekünk szerdánként adnak számot. A feladatok a következők: riporterek, bemondók, hírek összeállítói, felolvasói.

A tanulók a munka során a következőkben fejlődnek: kommunikáció, beszédértés, kreativitás. Munkaformák közül a csoportmunka jellemző.

A munkára az a jellemző, hogy a nagyobbak, a 7. és 8. osztályosok az 5. és 6. osztályosokat minden területen segítik. Kezdetben mindig nagy a lelkesedés. Aztán amikor a tényleges munkára kerül a sor, akkor derül ki, hogy ki mennyire gondolja komolyan a feladatát. Az elmúlt tanévben a hírszerkesztőink (4 fő) szorultak többször is segítségre, túlságosan hosszú és bonyolult szövegeket készítettek a zene világnapjáról, vagy Kézdivásárhelyről. A riporterek (4 fő) segítése a kérdések összeállításánál valósul meg, míg a bemondók (4 fő) egyike-másika beszédfejlesztésre szorul. Őket külön kérem nagyszünetben, vagy délután, nyelvtörőket gyakoroltatok velük.

Eredményeink

Rendszeresen sikeresen pályázunk a Diákújságírók Egyesülete által meghirdetett tematikus pályázatokon. 2007-ben és 2011-ben is 3. helyet szereztünk. Egy tanulónk, aki 4 évig, 5. osztályos kora óta volt tagja az iskolarádió szerkesztőségének kezdetben hírolvasói feladatokat látott el, majd riportok készítésébe is bekapcsolódott. Az Év diákrádiója médiapályázaton 2012-ben 2. díjat kapott Risztov Éva olimpiai bajnok úszóval készített beszélgetéséért. Ez a volt tanulónk már gimnazista, részt vesz a középiskolában működő Csokonai rádió munkájában, illetve érettségi után kommunikáció szakon kíván továbbtanulni.

Iskolánk Kölcsény plakettjét 2008-ban kapta meg szerkesztőbizottságunk.

Összegzés helyett DUE viselkedési kódex

„...magadhoz képest teljesíts a legjobban. Amit elvállaltál, azt csináld meg. Legyél pontos, igényes és színvonalas, de ha nem tudod, hogyan kell, ne szégyellj kérdezni és tanulni. Hallgass meg másokat, ha azt akarod, hogy téged is meghallgassanak. Segíts annak, aki rászorul, mert holnap te leszel a helyében. Cáfold rá arra, amit eddig hallottál és gondoltál a médiáról, mert mostantól te is a része vagy.”

IRODALOM

- Dénes Gábor (szerk.) 1984: *Sulirádió*. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda.
- DUE viselkedési kódex [<http://www.due.hu/hir/61/ujsagi-ro-vagy-normativ-gyorstalpalo-a-taborban-elvart-viselkedesrol> – 2016. 06. 28.]
- Havril Andrásné 1980: *Az iskolarádió adásai, műfaji sajátosságai és felhasználása az oktatásban*. Veszprém: Országos Oktatástechnikai Központ.
- Jakab György (é.n.): A médiapedagógiáról [<http://www.c3.hu/~mediaokt/medped-2.htm> – 2016. 06. 28.]
- Kerek Roland 2013: Mi értelme van az iskolarádióknak? [<http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/mi-ertelme-van-az-iskolaradioknak> – 2016. 06. 28.]
- Németh Sándorné 2001: *A tanuló kreativitás fejlesztésének lehetőségei: Iskolaújság, iskolarádió*. Szombathely: VasMegyei Pedagógiai Intézet.
- Sándor Györgyné (szerk.) 1976: *Iskolarádió az oktatásban-nevelésben. Az Iskolarádió módszertani kiadványa/Tapasztalatok-vélemények*. Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat.
- Televele Médiapedagógia Műhely Egyesület [<http://televele.hu/?s=iskolar%C3%A1di%C3%B3> – 2016. 06. 28.]

*“ON AIR”**Ferenc Kölcsey Reformed Practice Primary School's Radio*

The radio of Ferenc Kölcsey Reformed Practice Primary School has been operating since 2006 within the current framework. It broadcasts a new programme every Thursday morning. All 14 of the upper primary students involved with creating new content for the radio have different responsibilities. Consequently, there are reporters, announcers and newsreaders. The teams work individually, and they give account of the work they have performed during a meeting which is held every Wednesday. The radio editing is performed by two adults: by the recreation organizer and by me as a teacher librarian. The radio operates as a closed circuit radio, however, past broadcasts are available on the school's website, www.kistk.hu.

The programme structure of the school radio is as follows: signal, greeting, news, current affairs, school life, world days, music, reports, sharing experiences, summaries, game, programme closing.

Everyone can hear the performance of the radio team, there are about 30 broadcasts on a yearly basis.

The radio successfully submits tenders for calls published by the Association of Student Journalists. In 2007 and 2011 it came 3rd.

The present written work focuses on sharing experiences concerning creating radio teams, organizing community activities, editing radio programmes, creating new content for the radio based on an annual work plan.

Képkalkotó eljárások

*Alkotás ecsettel és egérrel**

CHABRECSEK TERÉZIA

chabrecsek@gmail.com

SZTE Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája, Szeged

Kulcsszavak: digitalizálás, informatika, képkalkotó eljárások, rajz és vizuális kultúra, stílusgyakorlat, tipográfia

Az informatika robbanásszerű fejlődésével a digitális ismeretek, készségek nélkülözhetlenné váltak. A virtuális felületek egyre meghatározóbb szerepet töltenek be, melynek legfőbb „fogyasztói” maguk a fiatalok. Úgy gondolom, hogy e változások megkövetelik a művészeti képzés területén történő változtatásokat is; szükségessé teszik a vizuális tartalmak virtuális területeken történő megjelenését. E felismerés adta az indíttatást, egy – a pilot mesterprogram keretei között futó – tantervi innováció létrehozására, amelyben a képzőművészeti oktatás hagyományos vizuális képzését, a digitális területtel kívánjuk ki-szélesíteni.

A program megvalósítását, **képkalkotó eljárások** elnevezéssel a 2016/2017-es tanévben tervezzük bevezetni, a művészeti iskola képzőművészeti ágazatának elsős, előképzős csoportjában.

A számítógépes környezet és egyéb „kütyük” mágnesként vonzzák magukhoz gyermekeinket. Úgy gondolom, kihagyhatatlan lehetőség, hogy kihasználva az e téren megnyilvánuló motiváltságot, segítsük gyermekeinket a digitális világban történő tájékozódásban; az információk elérésében, szelektálásában; egyben felismertessük velük, hogy a számítógép kínálja lehetőségek között a vizuális kommunikáció gazdag lehetőségei is rendelkezésünkre állnak, az alkotás egy újabb színterét képezve.

A különböző digitális felületek új kihívásokat jelentenek a vizualitás terén. Az új kifejezési formák, azok külső megjelenése, esztétikája, új problémákat vetnek fel. A tervezett program, a *Képkalkotó eljárások tantárgy* bevezetésével, mindezen problémákra kíván reagálni oly módon, hogy a hagyományos vizuális elemek használatát kiszélesíti a digitális felülettel. Az alkotómunka tehát két, egymással párhuzamos síkon, a hagyományos matériákon (papír alapú), valamint a digitális síkon történik, hol ceruzával, ecsettel, hol egérrel. Ez utóbbi művelet fő színtere továbbra is az informatikaterem lesz, ahol a már több

* Jelen tanulmány megjelenik a Hagyományok és újítások a köznevelésben és a gyakorlati képzésben – Vezető pedagógusok és szakmódszertanosok országos módszertani konferenciájának kötetében, Szekszárd, 2016. október 14–15.

éve sikeresen oktatott számítógépes grafika tantárgy keretei között dolgoznak a gyerekek, az informatikus kollégákkal. A csoportbontás lehetővé teszi, hogy míg az osztály egyik fele az adott feladatot a hagyományos képzőművészeti technikákkal oldja meg, addig a csoport másik fele a digitális felületen dolgozzon. A két tantárgy szoros együttműködése által megoldandó feladatok, projektek, lehetőséget adnak olyan ismeretek, tapasztalatok megszerzésére, melyek kijelölik a különböző képzőművészeti eljárások lehetőségeit, korlátait, használatuk optimális területeit. A számítógépes grafika által használt programokhoz kapcsolódva tehát olyan konkrét feladatok, projektek létrehozása a cél, melyek

- hatékonyan támogatják a hagyományos és digitális képzőművészeti terület egymás mellett történő használatát,
- egymásra épülését,
- egymást kiegészítő lehetőségeinek feltárását.

A képzőművészeti eljárások tantárgyi keretei között továbbá szükségesnek tartom, hogy a példaként állított hagyományos művészeti értékeket képviselő megnyilvánulásokat, modern, digitális technikával készült alkotásokkal egészítsük ki, melyek kvalitásukkal ösztönzőleg hatnak az újabb felületeken történő feladatmegoldásokra. A pozitív példák, igényes produktumok bemutatásával, értékeik felismertetésével, az inspirációs szerep mellett egyfajta „esztétikai szűrő” kialakítását támogassuk.

Előzmények, iskolai kereteink

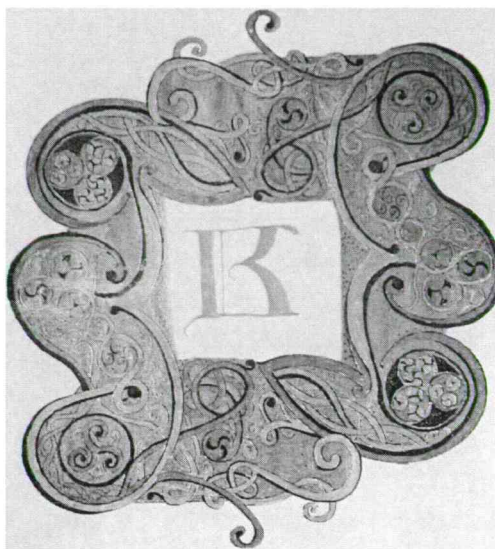
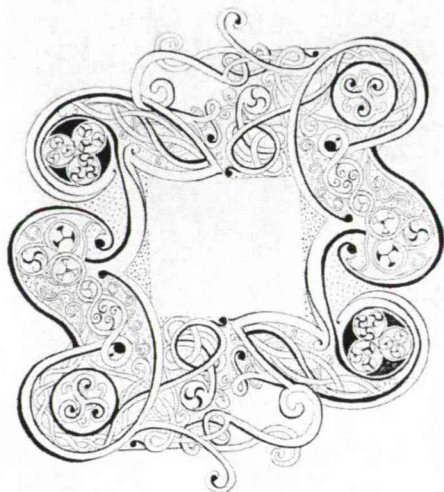
A digitális ismeretek, a „digitális írástudás” szükségessége elengedhetlenné vált. A Nemzeti Alaptanterv **kiemelten kezeli a digitális kompetencia, fejlesztését**. Ugyanakkor ennek az alapelvnek ellentmondani látszik a gyakorlat. A kerettanterv ugyanis – az óraszámokat tekintve – az informatikát, mint tantárgyat csak hatodik osztálytól írja elő. Az alsó tagozatban az alaptantervi követelmények csak elbújtatva, más tantárgyakban jelennek meg, például a rajz és vizuális kultúra keretei között. Intézményünkben tehát a számítógépes grafika tantárgy (a „rajz tagozaton” harmadik évfolyammal kezdődően), feltétlenül hiánypótló szerepet tölt be; melyet a most bevezetendő képzőművészeti eljárások tantárgy tovább kíván erősíteni.

Gyakorlati példák, a digitális valamint a hagyományos felületek együttes alkalmazásáról

A következőkben szeretnék néhány olyan alkalmazási területet felvillantani, ahol tanítványaim a hagyományos képzőművészeti folyamatok mellett a digitális technikával is találkozhattak.

Látogatás a Kecskeméti Rajzfilmstúdióban: informatív, egyben inspiráló terep, ahol gyerekeink betekintést nyerhettek a rajzfilmgyártás kulisszatitkaiba. A rajzfilmstúdió vetítőtermében alkalmuk nyílt egy-egy régebbi készítésű rajzfilm részletének megtekintésére, majd a filmek fóliára rajzolt fázisrajzainak tanulmányozására. A hagyományos technika mellett, ugyanakkor személyesen is találkozhattak a mai, digitális technológiát alkalmazó fiatalokkal.

Több olyan rajzos feladattal is szembesülhettek tanítványaim, ahol a digitális technikát a hagyományos technikákkal ötvöztük. Ilyen feladatok voltak például azok, melyekben az általam megrajzolt, majd digitalizált (számítógéppel tovább alakított) rajzok folytatását, kiegészítését igényelték:

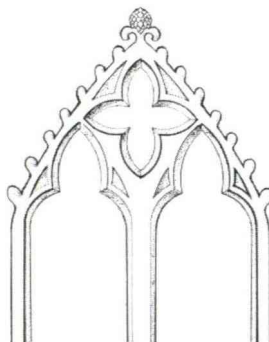

1-2. kép

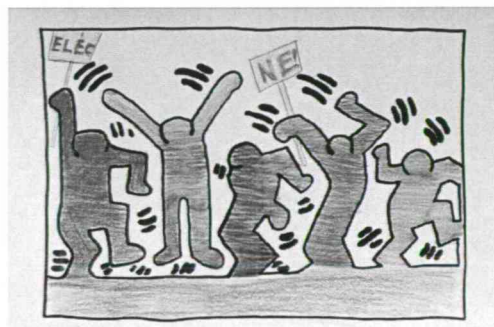
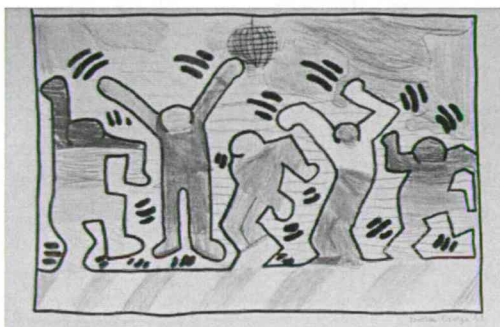
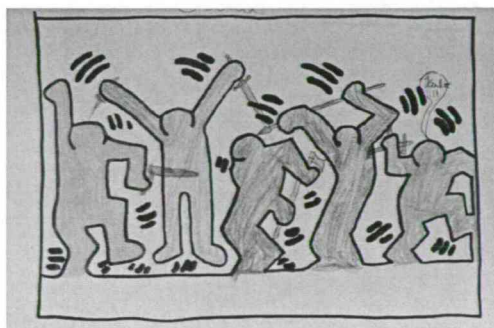
Iniiciálé kerete, melybe mindenki a saját nevének kezdőbetűjét tervezte meg.

A mérműves gótikus ablak keretébe rajzolva, a gyerekek vizuális választ adtak a következő kérdésekre:

- Mit láthat az ablakon kinéző királykisasszony?
- Mit lát a palota ablakába felmászó, bekukucskáló lovag (külső-belső tér)?

Keith Haring egyik digitális úton „lecsupaszított” alkotásának folytatása, változatos képi, tartalmi megoldásokat eredményezett:

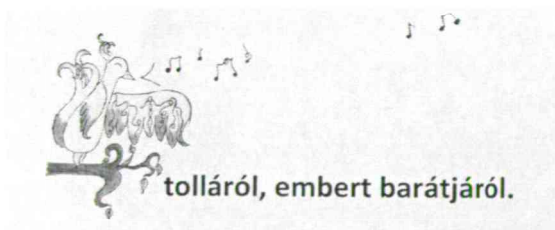

3-6. kép

A karate csapat győzelme; harc; disco; sztrájk

Tipográfia + hagyományos alkotás, (és fordítva).

A tipográfia rajzos kiegészítését alkalmaztuk, amikor állatokhoz kapcsolódó közmondások kinyomtatott szövegét egészítettük ki, a hiányzó állatfigurák rajzaival.

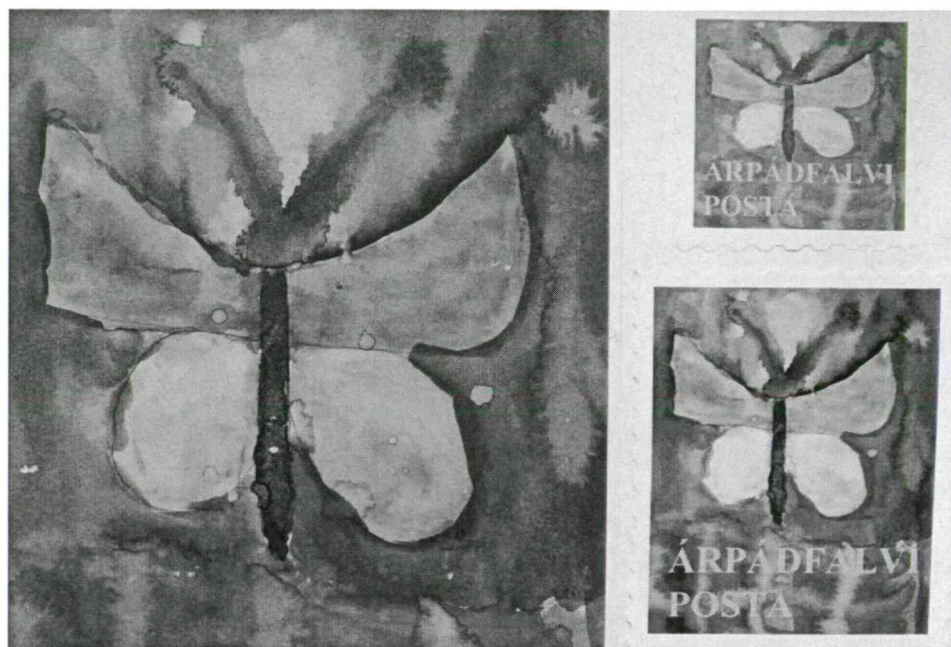

7-8. kép

Rajzos közmondások

A folyamat fordítottja, a hagyományos technika tipográfiai kiegészítése történt a következő két feladat során:

Egyedi bélyegek készítése: Az A/4-es rajzokat beszkeneltük, majd a Magyar Posta helyére a gyermek vezetéknévét írtuk be. Például: Szabó Posta, Árpádfalvi Posta. Az elkészült munkákat bélyeg nagyságú formátumban nyomtattuk ki.

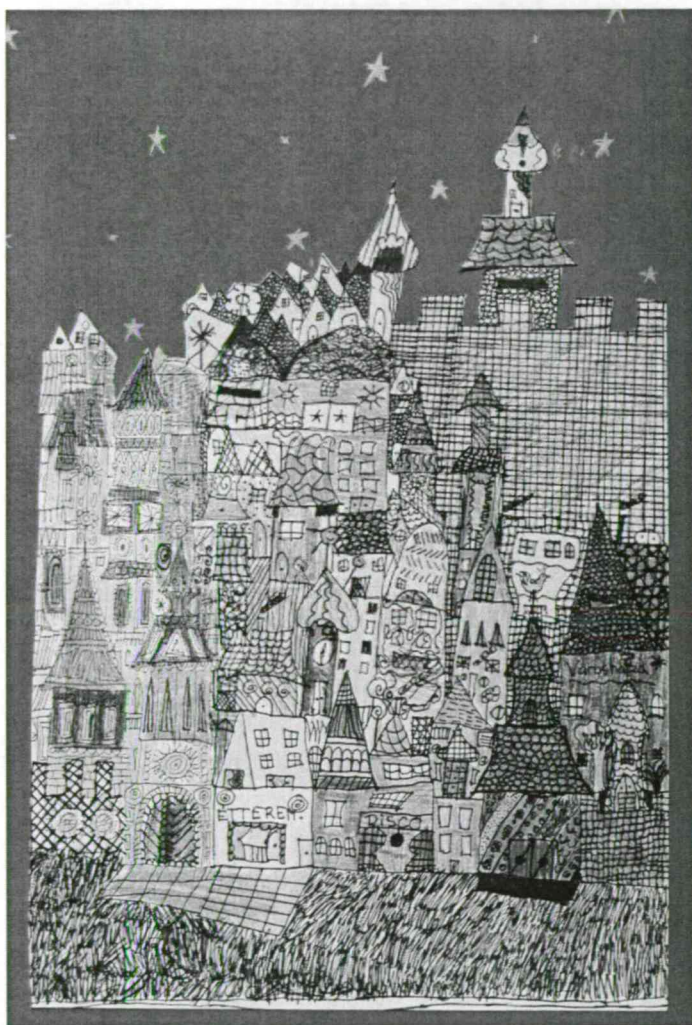
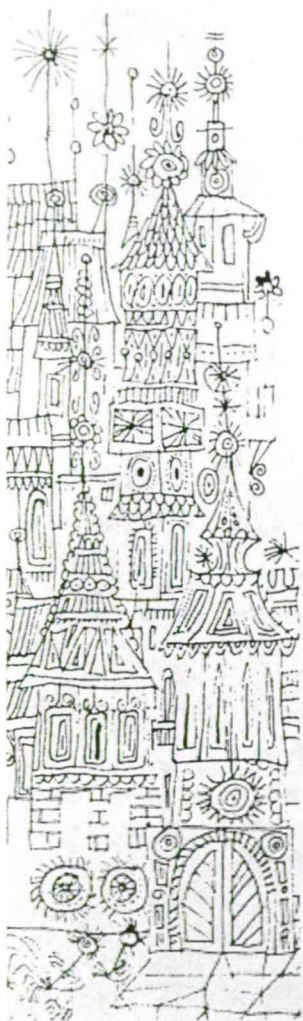

9. kép
Egyedi bélyegek

Kedvenc zeném, együttesem CD-je. CD, DVD borítójának tervezése: az előző feladathoz hasonlóan, a hagyományos rajzi megoldások digitális úton történő tipográfiai kiegészítésével. A feladat a következő digitális kompetenciák elsajátítását igényli: szkennelés; szövegfeldolgozás: betűtípus, betűnagyság, színválasztás, szövegfeldolgozás helyének megkomponálása; nyomtatási méret meghatározása.

„Stílusgyakorlatok”

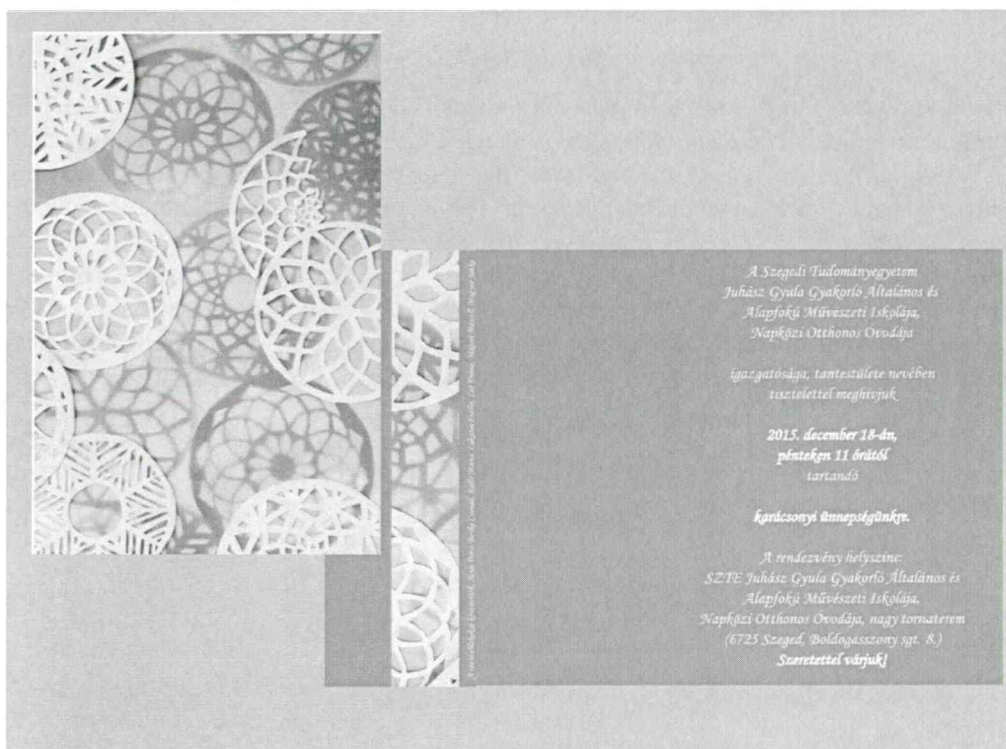
Stílusgyakorlatnak hívom azokat a feladatokat, ahol a gyerekeknek, egy megkezdett alkotást kell folytatniuk, lehetőleg úgy, hogy az elkészült produktumon szinte észrevétlen legyen a megadott, eredeti alkotás. A következő munka kiindulását Kass János egyik (általam digitálisan módosított) grafikájának részlete inspirálta.

10–11. kép

Stílusgyakorlat Kass János grafikája nyomán

Az iskola karácsonyi ünnepeire készült meghívók igazi teammunkában készülnek. Jó példája a kétfajta képkeltő eljárás együttes alkalmazásának. A gyerekek által használt szerkesztést, papírmetszést, stenciltechnikát, mi felnőttek folytattuk (fotózás, képmanipuláció, szövegszerkesztés).

12. kép
Ünnepi meghívó

Egy korábbi ünnepi meghívó alapját viaszkarc képezte, melyből digitális úton különböző színváltozatokat készítettünk.

Összegzés

Mesterprogramom fő célja: képalkotó eljárások néven egy olyan tantervi innováció létrehozásának kidolgozása, majd felmenő rendszerben történő bevezetése, amely a rajz és vizuális kultúra tantárgy keretein belül integrálja az informatika alapismereteit.

A program a számítógépes grafika által használt programokhoz kapcsolódva, olyan konkrét feladatok megtervezését, kidolgozását célozza, melyek hatékonyan támogatják, a kétféle képalkotó terület egymás mellett történő használatát; a két képalkotó eljárás egymásra épülését, átjárhatóságát, az alkotás egy újabb színterét létrehozva.

Graphics editors

Digital knowledge and skills have become indispensable thanks to the explosive development of information technology. The virtual interfaces are playing an increasingly prominent role in the lives of our children. This realization was the inspiration for a curricular innovation where traditional visual arts education would be broaden with digital skills.

Various digital interfaces pose new challenges in the field of visualization. The new forms of expression their appearance and aesthetics raise new problems. Our project is designed for specific tasks linked to programs used by computer graphics which effectively support the use of two types of graphical area, creating a new field of artwork.

„Tíz kicsi barát”

Gépírásoktatás kisiskolásoknak*

HUSZÁRNÉ MÓRICZ KATALIN

riczka@bolyai.nyme.hu

A NYME Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Szombathely

Kulcsszavak: *figyelemkoncentráció, gépírásoktatás, homogén gátlás, motorikus intelligencia, szabályalkotás*

Az információs társadalom megjelenésével az emberiség új kihívásokkal szembesül, s tanárként elsődleges feladatunk, hogy az életbe kilépő diákjaink e kihívásokkal megbirkózhassanak. A kommunikációs technológia újabb és újabb vívmányai egyre jobban és gyorsabban változtatják meg a diákok életét, munkalehetőségeit. Ezért az iskolákra is új szerep hárul, a változások az iskolákban is reformokat követelnek: a tapasztalatszerzés és az információ gazdagabb tárárt kell biztosítaniuk.

Elengedhetetlen, hogy tanulóink az információ megszerzéséhez, megértéséhez, feldolgozásához, alkotó alkalmazásához szükséges ismereteket, készségeket elsajátítsák. Gyakorlatot kell szerezniük a különböző kommunikációs technológiák használatában, hogy a kommunikációs környezetben eligazodjanak. Meg kell ismerniük az információkezelési jogi és etikai szabályait, hogy tudatosan és felelősen éljenek az interaktív lehetőségekkel, elkerülve annak veszélyeit.¹

Az informatika mindennapi életünk szerves részévé vált. Információk, elsősorban szövegek vesznek körül bennünket, s nemcsak válogatunk közülük, befogadjuk, feldolgozzuk őket, de egyre inkább magunk is előállítóikká, szerkesztőikké, küldőikké válunk. Néhány évtizede a betűk rögzítésének feladatát még a gépírókisasszonyok, titkárnők alakjához kötöttük, ma már szinte minden szellemi munkát végző ember asztalán ott a számítógép, melynek memóriájába ki lassabban, ki ügyesebben, néhány ujjal, saját módszerrel rögzít adatokat. Diákjainknak a játékon, internetezésen kívül egyre gyakrabban kell használniuk a gépet házi dolgozatok, kiselőadások, levelek írására, az idősebbek közül néhányan már laptoppal jegyzetelnek, a legtöbben szakdolgozatuk oldalait is maguk írják gépbe. Nem mindegy azonban, hogy mennyi fáradtsággal, mennyi idő ráfordításával és minőségben történik e munka. S ahogy szükség van arra, hogy kézírással le tudjuk jegyezni gondolata-

* Jelen tanulmány megjelenik a Hagyományok és újítások a köznevelésben és a gyakorlati képzésben – Vezető pedagógusok és szakmódszertanok országos módszertani konferenciájának kötetében, Szekszárd, 2016. október 14–15.

¹ NAT, <http://ofi.hu/nemzeti-alaptanterv>

inkat, ugyanúgy szükség van és lesz a jövőben arra is, hogy a számítógép billentyűit gyorsan, pontosan tudjuk kezelni. A netgeneráció valószínűleg többet fog írni billentyűzettel, mint kézírással, de a gépírni nem tudó diákokban középiskolás korára már rögzül a „pár ujjas” gépelési technika, melyen nehezen lehet változtatni.

Tanulóink több órát ülnek a gép előtt, melyet cseteléssel, levélírással és egyéb közösségi portálokon történő üzenetküldéssel töltenek. A szövegeket bizony ők is két ujjal pötyögtetve, lassacskán, a szemüket, testtartásukat rontva írják be a klaviatúra segítségével. Mindez helytelen, egészséget rontó szokások kialakulásával jár, ami majdani pályájuk során csak erősödik. A tízujjas vakírás technikájának elsajátításával és alkalmazásával hosszú távon elkerülhetőek a szabálytalan billentyűkezeléssel együtt járó betegségek, megelőzhetőek a csukló, a kézfej és kar idő előtti fájdalmai, a fokozott igénybevétel miatt jelentkező szembetegségek, hát- és gerincproblémák. A vakírás ugyanis nem csukott szemmel történő írást jelent, hanem olyan írástechnikát, amely során nem vizuálisan keressük meg a klaviatúrán a leütendő billentyűket, hanem egy szigorú ujjrenden alapulva az emlékezetből hívjuk elő azt a másodperc töredéke alatt. Ez az írástechnika nem igényli a leírtaknak szemmel történő ellenőrzését a képernyőn. Írás közben a tekintet a másolandó szövegen van, illetőleg a szöveg megfogalmazásakor nem az írásképp megjelenésére kell figyelmünket összpontosítani, hanem a gondolatok megfogalmazására.

A vakírás olyan reflextevékenység, mely alatt minden egyes betűre kiépített feltételes reflexet értünk. Elsajátítása pontosságra, rendszeretetre, megbízhatóságra, felelősségtudatra nevel. Fejleszti a figyelmet, akaratot, a pszichés tulajdonságokat és értelmi képességet, az önfegyelmet, a mozgásügyességet, valamint az esztétikai érzéket. A gépírás tanulása az akaratnevelés iskolája! Az írás képe elárulja készítője rendszeretét, belső fegyelmezettségét. Kellő gyakorlás után az ujjak mozgása automatikussá válik (Elbert 2008).

Gépíráskészségen a gépírás alapját képező betűfogások és leütések sorozatának automatikus végzését értjük. Ez azt jelenti, hogy a gépíró bizonyos sebességgel folyamatosan másol, diktálás, hallás után ír, vagy saját gondolatait jeleníti meg gépírással. Teszi mindezt lehetőleg hibátlanul, miközben a gépelt munkaanyagon formai alakításokat is végez. Miután a készség alapja egy magasabb szintű tevékenységnek, a gépíró is képes írás közben más tevékenység végzésére, például különleges formai megoldásokat alkalmaz. Nyelvi, nyelvhelyességi, stilisztikai, helyesírási hibákat javít, stilizál. Közben kontrollálja saját gépírási tevékenységét, figyelve az írásanyag tartalmára. A gépírási készség ki munkálására való törekvés végső célja, hogy végzője kellő gyakorlottságra tegyen szert mindenfajta gépírással kapcsolatos feladat elkészítésében. Elvárás, hogy a gépíró minél rövidebb idő alatt, hibátlanul gépelje be a megadott szöveget, ami nyomtatott, kézírással, javított vagy diktált anyag lehet. A legkülönbözőbb formátumú, és a használt szövegszerkesztő által kínált formai megoldásokat képes legyen alkalmazni. Ezeknek az elvárásoknak a gépíró akkor tud megfelelni, ha megfelelő sebességgel, hibátlanul, a tartalomhoz igazodó formai megoldások alkalmazásával tud gépelni. Éppen ezért a gépírás tanulásának feladata a tízujjas vakíráson alapuló helyes és biztonságos írástechnika elsajátítása, a másolás, a diktálás, a hallás utáni írás és a saját gondolatok íráskészségének kialakítása, valamint az önálló formaalakítási készség elsajátítása (Zubály 2008).

A digitális írásnak, e praktikus alkalmazói tudásnak a fontossága s egyben hiánya ösztönzött bennünket arra, hogy lehetőséget teremtsünk tanulóinknak a számítógép hatékony használatának megtanulására, digitális kompetenciájuk gyarapítására. A vakírás-technikát számos nyugat- és közép-európai országban a közoktatás keretében már 10–14 éves korban bevezették, ideje volt, hogy mi is kövessük példájukat! Ezért innovációs fejlesztéseink egyikeként a 2011–2012-es tanévben létrehoztunk egy munkacsoportot, melynek feladata az általános iskola alsó és a felső tagozatának határán *a 10 ujjas vakon történő gépirástanítás* lehetőségének megvizsgálása, tantervének, módszertanának kidolgozása, és oktatásának bevezetése volt. Az innováció célja az infokommunikációs világi gépi adatbevitelét nagymértékben segítő és gyorsító 10 ujjas vakon történő gépirás oktatása, a számítógépnek, mint informatikai eszköznek a megismerése és használata, a tanulási részképesség-zavaros gyerekek (diszlexia, diszgráfia) tanulási nehézségeinek feloldása. A munkacsoportban tanítók, informatika és magyar szakos kollégák működtek közre. A kísérleti program kidolgozásában a Nyíregyházi Főiskola, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Ügyviteli Intézeti Tanszékének, és a NYME Savaria Egyetemi Központ Pedagógiai Intézet Tanítóképző Intézeti Tanszékének szakértő oktatói vettek részt, a megvalósítást együttműködő partnerünk a NYME Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ támogatta.

Bár gépirást oktató tankönyvek és internetes anyagok természetesen könnyen hozzáférhetők, ám tudomásunk szerint iskolás gyermekek számára szerkesztett módszertani anyag és ilyen rendszerű oktatóprogram még nem készült, ezért az ötletből tudatosan átgondolt tervet, fejlesztést, gyakorlatot formáltunk.

A tanítási célokat és feladatokat a következőkben határoztuk meg:

- sajátítsák el tanulóink a helyzetérzékelésen és tapintáson alapuló tízujjas vakírás technikáját,
- alapozódjon meg a másolási készségük,
- alakuljon ki a megfelelő motorikus intelligenciájuk,
- tanulják meg az írásbeli szövegalkotás szabályait és a különböző típusú szövegek szövegszerkesztővel való bevitelének módját,
- sajátítsák el az iskolai életben előforduló írásmunkák megfogalmazásának és formai kivitelezésének technikáját, legyenek képesek a gyakorlati életben általánosan előforduló egyszerű dokumentumok önálló megfogalmazására és formai kivitelezésére,
- tudjanak a sebesség fokozásával és a másolási készség továbbfejlesztésével életkoruknak megfelelő szövegeket másolni és megfogalmazni,
- a tanulási szokások alakításával, a tanulási technikák megismertetésével fejlődjön önálló tanulási képességük.

A vakírás alkalmazásával lehetőséget biztosítsunk az írás és olvasási nehézséggel küzdő tanulók fejlesztésére. A gépirástechnika tanítását nevelési célok megvalósításával igyekeztünk támogatni. Törekedtünk, hogy oktató-nevelő munkánkban az igényes, pontos munkavégzésre szoktassuk tanulóinkat, fejlesszük esztétikai érzéküket, valamint hogy belássák, a nyelvi igényesség az önbecsülés és mások tiszteletének kifejezője. Hangsúlyosan figyeltünk az írás folyamatának megtapasztalására, az önellenőrzés, hibajavítás ké-

pességének kialakítására, automatizálására, az írás nem nyelvi jeleinek az írott üzeneten túli jelentésének felismertetésére. A készség- és képességfejlesztés kiemelt területeként a finommotorika, az írás-, helyesírási készség, a mozgásügyesség és -koordináció, a figyelemkoncentráció és -megosztás készségét határoztuk meg, melyek az általános képességek: a monotoniatűrés, a gondolkodás, az emlékezet fejlesztésével egészültek ki.

Első lépésként a képzők képzését kellett megvalósítanunk: a munkacsoport tagjainak el kellett sajátítania a tízujjas vakírás technikáját, és ezzel párhuzamosan meg kellett ismernie annak szakmódszertanát. Képzésünk részben távoktatással folyt, megtanultunk vakon írni, elsajátítottuk a tantárgy-pedagógiai ismereteket. Elkészítettük mindazokat a dokumentumokat, melyek a gépírás tanításának tartalmát szabályozzák: tantervet, tanmeneteket, segédanyagokat. Tankönyvként Kökény Sándor: *Gépírás írógépen és számítógépen* című könyve alapján a 10–11 éves korosztály számára átírt segédkönyvet használtuk. A gépírást a 4. és 5. osztályfokon az informatika tantárgy keretében modulként vezettük be.

A 2012–13-as tanévben tíz kolléga – tanítók, informatika és magyar szakos tanárok – kezdte meg a kidolgozott program szerinti 10 ujjas vakon történő gépírás oktatását. Az első év tapasztalatai mentén, a nyár folyamán az anyag átdolgozásra került, és 2013 őszén a már javított tananyagot a negyedik évfolyamon négy csoportban, négy kolléga oktatta. Ezzel párhuzamosan a második évre, az ötödik évfolyamra kidolgozott tananyagot hat tanulócsoporthoz kezdtük el oktatni. A következő évben a tapasztalatokat felhasználva az ötödik évfolyam anyagát is pontosítottuk, majd az eredmények és tapasztalataink alapján az oktatási programot módosítottuk.

Iskolánk jól felszerelt informatika termekkel rendelkezik, a hatékony oktatást interaktív tábla segíti, így minden tárgyi feltétel adott volt az szakszerű tanításhoz. A kivétítő táblán szemléletesen tudtuk megmutatni a monitorképeket, a számítógép billentyűzetét, a billentyűzet ujjak szerinti felosztását, az adott betű helyét, tanulásának menetét.

A számítógép-használattal, a szabálytalan billentyűkezeléssel együtt járó betegségek megelőzéséhez alap feladatunk volt a helyes test-, kar-, kéz- és ujjtartás megtanítása. A helyes testtartás a természetes tartás! Ezt kellett első lépésben tanulóinknak elsajátítaniuk. A vakírás tanítását informatikai ismeretek megalapozásával kezdtük. A tanulóknak meg kellett tanulni biztonságosan használni a hardvert, a monitor be- és kikapcsolását, illetve a számítógépes hálózatba való be- és kijelentkezést. Megismertettük velük az egér és a billentyűzet kezelésének gyakorlására rendelkezésre álló ikonokat, illetve néhány erre a célra készült alkalmazást, pl. Felix.exe, Bill.exe. Meg kellett ismerniük a mappa- és állományműveleteket, tudniuk kellett, hogyan indíthatnak el alkalmazásokat: új mappa létrehozása, átnevezése, mentése, állományok másolása, törlése, átnevezése. Szükséges volt gyakorolni a szövegszerkesztő alapfunkciókat, megtanulni a billentyűgombok funkcióit, ügyelve arra, hogy a gyakorlatok témája tanulóink életkori szokásainak és érdeklődési körének megfelelő legyen. A gépelési hibák jelzése érdekében jártasságot kellett szerezniük az egérrel, illetve billentyűzettel történő kijelölés használatában, és a kijelölt szövegrész adott szempontú módosításában is.

Már képzésünk során bebizonyosodott, hogy Kökény Sándor kitűnő gépírás könyve ennek a korosztálynak túl nehéz, ezért szigorúan annak tematikája, betűtanítási sorrend-

je és feladatai alapján egy rövidített változat írására kellett vállalkoznunk. Különös tekintettel a gépirástanítás didaktikai elveire, minden egyes betű tanításához új írásanyagot és óratervezetet készítettünk. Így elkerültük a homogén gátlás megjelenését, a betűk sorrendjének helyes megválasztásával megteremtődött az időbeli különbség. A hasonlósági jegyeket tartalmazó betűket minél távolabbi időben tanítottuk meg.

Az előkészítő feladatok elvégzése után kezdtük el a helyzetérzékelésen és tapintáson alapuló tízujjas vakírás technikájának tanítását. Feladatunk volt a helyes fogás- és leütéstechnika kialakítása, az ujjrend és billentyűhely tudatosítása, használatának automatizálása, a hangos betűző írásmód gyakorlása. A betűk, betűsorok, szavak, szósorok, mondatok és összefüggő szövegek másolásának megtanítása sortartással, az írásjelek, számok írásának szabályai tudatosítása, végül az írássebesség-fokozás és az írás- és helyesírás készség fejlesztése.

Minden új betű fogását, elsődleges gyakorlását külön-külön végeztük, mert elsőrendű célunk volt a szilárd alapok lerakása, egy-egy egység alapos begyakorlása. Azt tartottuk helyesnek, ha a betűk tanítása minél kisebb egységekben történik, vagyis ha egyesével haladunk előre.

Első lépésben az alaptartás billentyűivel ismertettük meg tanulóinkat. Ezek a betűk az: ASDF JKLÉ. Az ujjak e fölött a nyolc billentyű fölött helyezkednek el, és kezdetben kötött kéztartással kell dolgozni, ami azt jelenti, hogy az ujjak mindig visszatérnek az alaptartásra, itt várakoznak. A betűk elsajátítása egyenként történt és olyan sorrendben, hogy a könnyebbtől haladtunk a nehezebb felé. Megköveteltük, hogy írás közben tanulóink verbalizálják a leírtakat, segítve ezzel a tempótartást és a pontosságot. Lényeges volt, hogy biztossá váljon tanulóinknál a betűfogás. Kicsit több időt szenteltünk ennek a nyolc betűnek, mert később minden elérési utat a többi betűhöz ehhez kell viszonyítani. Teljesen automatikussá kellett válnia annak, hogy melyik betű hol helyezkedik el a billentyűzeten, és melyik ujjal kell leütni azt! A nehézség kérdésében az írógép billentyűzetének és a kéznek a viszonyát kellett vizsgálnunk. Mivel az alaptartásból indulnak ki az ujjak, arra kellett figyelniük, hogy az alaptartáshoz viszonyítva az egyes billentyűk kezelése az egyes ujjaknak kellően, de megfelelően nehezek legyenek, úgyelve az ujjak ügyességére, erősségére és az ujjak fáradékonyságára.

A lebegő kéztartás megtanulása, amikor az ujjak nem kötődnek szigorúan az alaptartáshoz, azaz nem térnek vissza minden betű leütésekor a szigorú alaptartásba már később, a gépirásban való nagyobb jártasság megszerzése során alakítható. Ezen a szinten a részmozgások leegyszerűsödésével a mozdulatok nemcsak gyorsabbá válnak, hanem az egyik mozdulat megindulásával egy időben más mozdulatok is elkezdődnek, mintegy előkészülve a következő betű, illetve betűk leütéséhez. Ezért ezt a kéztartást akkor alakítottuk, amikor a betűtanulásban már kellően előre haladtak a gyerekeink.

Mindig figyeltünk arra is, hogy csak akkor lépjünk tovább, amikor tanulóink a betű fogásában jártasságot szereztek, szakaszaik hibátlanra sikerültek, vagy esetleg egy-két hibával dolgoztak. Csak ilyen előzmények után láttunk hozzá a következő feladathoz.

Pihentető gyakorlatként, tréningyszerűen alkalmaztuk az ujjtornát. Ezekből a gyakorlatokból gyűjteményt is készítettünk. Összeállításához tanítói eszköztárunkból bőven válogathattunk.

Igazi fokmérője a gépírásnak a másolás. A gyakorlati életben mindig folyamatos szöveget kell majd leírni, megfogalmazni, másolni, szerkeszteni. A másolás mutatja meg, hogy diákjaink a tanultakat hogyan tudják hasznosítani. Az alaptartás betűiből csak szavakat lehetséges összeállítani, tanulóink ekkor még nem tudtak összefüggő szöveget írni, a nagybetűket, írásjeleket sem tanulták. De a szavak írását már elkezdték, ami az első lépése, első foka volt a másolási készség fejlesztésének. Itt volt aztán igazán fontos a betűzve írás! A tollbamondás utáni írást párhuzamosan vezettük be a másolással, a kezdeteiktől erősítve az íráskészség fejlesztését.

Az óra általában nem tűnik hosszúnak, ha a feladattípusokat váltogatjuk, a fáradtság jelei a kicsengetéshez közeledve csak kevésbé jelentkeznek. Ezért a fokozatosság, szemléletesség és változatosság elvét folyamatosan szem előtt tartva alkalmaztuk a feladattípusokat: fogásgyakorlat, betűkapcsolási gyakorlat, szógyakorlat, másolási gyakorlatok. Játékos gyakorlatokkal, szófogyasztás, szóhizlalás, tükörírás stb., adott mérőütésű zenével tettük színesebbé az órákat.

Ahogy fogytak a meg nem tanult betűk, úgy híztak a másolandó szavak, szósorok, szövegek, kiegészülve a nagybetűk, írásjelek és számok írásával. A második év végére megismerték a betűk helyét, egyre biztosabbá vált a betűfogásuk, elsajátították a helyzetérzékelésen alapuló 10 ujjas vakírást, a legfontosabb kiemelési módokat, a gépírás szabályait. Képesse váltak felfedezni, javítani másolt vagy diktálás után írt szövegeik hibáit, megírni korosztályuknak megfelelő szöveget, egyszerűbb dokumentumokat.

Munkáikat, fejlődésüket folyamatos megfigyeléssel, az órai és otthoni írásbeli feladataik önálló megoldását rendszeres javítással és javíttatással ellenőriztük, értékeltük. Diákjaink 5. osztály végére 5 perc időtartamú másolást átlagosan 302 leütés- és 2 hibaszámmal gépeltek. Ez a teljesítmény visszaigazolta a tantervi követelmények felállításának helyességét, oktatásunk eredményességét. (5. osztályban 5 perc alatt a minimum 180–200 leütés, 2–4 hibaszám).

Mikor tanulóink eljutottak a gépírás alkalmazásának olyan fokára, ahol a sebességfokozás, a gépíráskészség fejlesztése vált feladattá, amit összekapcsolhattuk a helyesírási készség fejlesztésével, kidolgoztunk egy tananyagot a hatodik évfolyam első félévére is, ez azonban már a magyar nyelvtan tantárggyal közös tantervbe illeszkedett.

A 6. osztály első félévében a 3 nyelvtanóra egyikében az anyaghoz kapcsolódó írásbeli nyelvtani feladatokat a tanult gépírásos technikával oldattuk meg. Szavak, mondatok és összefüggő szövegek másolásával, sortartással, játékos nyelvi feladatokkal a kapcsolódó helyesírási szabályok megismerését, alkalmazását támogattuk, közben elősegítettük az írássebesség fokozását is. Gyakorlatban alkalmaztuk a tanultakat annak a tantárgynak a keretein belül, amely az írásbeliség, a szövegalkotás elsődleges terepe. Tanulóink nagyon élvezték ezeket a rendhagyó nyelvtan órákat, sokat fejlődött helyesírásuk.

A gépírás tanítás két és fél éves szakasza végén kíváncsiak voltunk arra is, hogy újíttunk milyen fogadtatásra talált tanulóink és szüleik körében. Írásos kikérdezéssel tártuk fel tanulóink gépírás tanulási attitűdjét és a szülők értékelő véleményét. Örömmel vettük, hogy tanulóink szívesen vesznek részt a gépírásoktatásban, hasznosnak tartják a kezdeményezést, és otthon is vakírással viszik gépre a szövegeket. Ezt minden tekintetben a szülők véleménye is megerősítette.

Munkacsoportunk tapasztalatai és a gyakorlat visszaigazolása mentén a következő struktúrát ajánljuk bevezetésre:

Az általános iskola első három évfolyamán változatlan kizárólagossággal javasoljuk tanítani a kézzel történő írást. Ugyanakkor a gépírást, a gyerekeknek egy fogékony korban, mikor kézírásuk már magabiztos, de még nem rögzödtek mélyen a gépelés szabálytalan, saját módszerei, a 4–5. évfolyamon az informatika tantárggyal közös tantervvel, a hatodik évfolyam első félévében a magyar nyelvtannal közösen heti egy órában ajánljuk oktatni.

4–5. évfolyamokon a számítógépes ismeretek és a gépírás párhuzamos oktatását, a 6. évfolyam első félévben a magyar nyelvtan tantárgy keretében a helyesírási képességfejlesztést, a gépírás rögzülését szolgáló gyakoroltatást javasoljuk.

Az ismert nyelvészeti kutatások alapján állítjuk, hogy a gépírás nem helyettesíti a kézírást. A gépírás oktatásának tanulásba való bekapcsolása csak a jó szintű olvasástechnika, szövegértés és a kézírás készség szintű elsajátítása után javasolt. Mindkét tevékenység más-más hatással van az idegrendszer érési folyamataira, a logikus valamint az intuitív gondolkodás, a szem-kéz koordináció fejlődésére, a jobb és bal agyfélteke összehangolt működésére.

Az iskolában kialakítandó tanulási szokások formálódásához azonban a tízujjas gépírás megtanulása nagymértékben hozzájárul, tantárgyi koncentráció révén, minden tudományterület tanulása, illetve művelése során használható. A tanuló olyan készségek birtokába jut, ami hatványozottan könnyíti meg számára az e-kommunikáció csatornáinak használatát, a kommunikációs környezetben való eligazodást.

A kezdetektől szerepelt terveinkben, hogy a hallgatók képzésébe is beilleszthető legyen ez a tananyagtartalom. A gépírást szabad kreditjeik terhére, választható formában vehetnék fel tantárgyaik sorába. Magát a vakírástechnikát elsajátíthatnák képzésük során, tanítási gyakorlatot iskolánkban szerezhetnének, hiszen a mai felsőoktatásban hallgatóként jelen lévő tanító- és tanárjelöltek majdan már a netgenerációhoz tartozó gyermekeket tanítják úgy, hogy ők maguk is a digitálisnemzedékhez tartoznak. Képzésük sikeressége pedig közép és hosszú távon erősen befolyásolja a felnövő fiatal generáció kommunikációs sikerességét, beleértve ebbe az információszerzési szokásokat, az írásbeli és szóbeli szövegalkotást, azaz a munka világában való boldogulás egyik kulcskompetenciáját (Duga 2013).

Helyét látjuk a pedagógus-továbbképzések között is, mely képzésre való igényt a megye iskoláinak előzetes érdeklődése is indokolja. Lehetőséget nyújtana szaktanárok képzésére, a tízujjas vakírás elsajátíttatására részben távoktatással (blended learning), a gépírás-tanítás szakmódszertanának megismertetésére, tanítási gyakorlat szerzésére. A tantárgyi modul adaptálásának támogatását, mentorálását, dokumentumainak (tanterv, tanmenet) helyi tantervbe integrálását munkacsoportunk örömmel biztosítja.

A program felhasználható szakmódszertani pályázatokban az oktatás megújítását segítő kutatások támogatására, hogy a tízujjas gépelés technikájának megtanulása ne csak öncélúan – csupán az elsajátítás szintjén maradván – jelenjen meg a tananyagban, hanem újszerű munkaformájával járuljon hozzá a gyermek tanulási folyamatainak támogatásához.

Sikerrel egészíthetjük ki e tevékenységgel a diszlexiás vagy/és diszgráfias tanulók olvasás- és írástanítását, mert más módon segíti a hang-betű felismerés/megfeleltetés és összekapcsolás kialakulását (Koós 2015).

Az eredmények ismeretében igazolva látjuk a gépirásoktatás szükségszerűségét, fontosságát. Tanulóink kedvvel és szívesen tanulják a gépirást, látják erőfeszítésük lényegét, a vakírástechnika tanulásának, gyakorlásának közelebbi és távolabbi céljait, és nap mint nap megtapasztalhatják e tudás hasznosságát. Hisszük, hogy a digitális kompetenciák korai fejlesztése hozzájárul a tudást kereső és alkalmazni képes, kreatív tanulói attitűd kialakításához, amely előfeltétele az élethosszig tartó tanulás sikerének is. Valamint reméljük, hogy az iskolánk által kidolgozott és kipróbált gyakorlat itt bemutatott koncepciója, elkötelezett újíto szándékunk és tevékenységünk más iskolák számára is keresett, adaptálható innovációvá válik.

IRODALOM

- Dankó Márta 2015: Szemelvények a gépirás elméletének és történetének köréből. In: Dankó Márta (szerk.): *A számítógépes gépirásoktatás sajátosságai*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola. 63–64.
- Duga Zsófia 2013: Tudomány és a fiatalok kapcsolata – Irodalomkutatás. TÁMOP-4.2.3-12/1/KONV-2012-0016 Tudománykommunikáció a Z generációnak [<http://www.zgeneracio.hu/getdocument/331> – 2016.07.01.]
- Jakabné dr. Zubály Anna 2008: *A másolás technikája*. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet.
- Hatvani László 1982: *Írógépismeret*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Kalotay Kálmán 1993: *A gépirás tanítás módszertana*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kalotay Kálmán 1994: *A gépirás elmélete*. Nyíregyháza: Klub Nyomda.
- Kökény Sándor 1991: *Gépirás I*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Nemzeti alaptanterv 2012: *Magyar Közlöny*, 66.sz.
[http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf – 2016.07.01.]

„Ten little friends” Touch typing teaching for elementary school students- experimental program

The Community of the Bolyai János Training Primary and Secondary School disposes of the expertise which makes it able to respond to both unique and changing situations. It is open to experimentation as well as leads the way in the acceptance of innovative practices and initiatives.

It was the lack of a certain practical knowledge called digital literacy that prompted the idea to look for ways in order to prepare our students for a more efficient use of the computer and to enrich their digital competence. Therefore, in the 2011-12 academic year we formed a team as one of our innovative developments, whose task was to see how touch typing, as a supplement to traditional typing, could be introduced into the curriculum around fourth and fifth grade and to prepare the methodology for it to be taught at this age.

Learning touch typing can contribute to developing the learning habits schools are supposed to form in a major way. Moreover, it can be used for learning or cultivating all fields of science by way of subject concentration. We can successfully complement dyslexic or disgraphic student's reading and writing course with this activity, as it helps the development of sound-letter recognition and matching in a different way. The program can be used to help support the renewal of education research, so that learning the touch typing technique should not only appear for its own sake in the curriculum- staying only on the acquisition level – but it should contribute to the child's learning process by its innovative work form.

We have made our idea into a conscious, thought-out plan and practice with the help of our experiences and opportunities. Our students enjoy learning touch typing and they use it effectively in the case of learning other subjects as well. They can see the essence of their efforts, the short and long-term goals of learning touch typing and they can experience its usefulness day to day. Having seen its results, we believe the necessity of teaching touch-typing is justified and we hope that the program presented at the lecture will be regarded as an adaptable innovation by other schools, too.

Fogalmazástanítás társasjátékkal*

OSZOLI-PAP MÁRTA

oszolimarti@gmail.com

PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola Általános Iskola

Kulcsszavak: DIXIT, fogalmazástanítás, kommunikáció, kreativitás, megfigyelőképesség, mesélés, olvasónapló

Bevezető gondolatok az élmény megszerzéséről

Emlékszünk-e, amikor egy dallam egész nap a fülünkben cseng, s azt dúdoljuk? Örömmel tesszük ezt, s nem gondolunk közben a zeneelméletre. Vagy, ahogy a kisgyermek a körjátékot játszva tanul meg egy-egy dalt? Észrevétlenül sajátítják el a szöveget és a dallamot. A szövegalkotásnak – a szóbeli illetve írásbelinek egyaránt – egyik fontos eleme kell, hogy legyen a nyitott, oldott hangulat megteremtése. Ha ez adott, akkor lesz a fogalmazás az önkifejezés, a személyiség megmutatkozásának eszköze.

Gondolatok a hagyományos fogalmazástanításról

Sokan már második év végén kötelező olvasmányokat adnak a gyerekeknek, melyhez olvasónaplót kell írniuk, vagyis a fejezet rövid tartalmát. Általában ezeknek a meseregényeknek egy-egy fejezete 3–4 oldal, melynek tartalmát tömören leírni nem kis feladat egy 8-9 éves gyermek számára. Más kérdés, hogy a fogalmazás tantárgy csak harmadiktól lép be a tantervbe, tehát a gyerekeknek még fogalmuk sincs, hogyan kell a lényeget leírni. Nehezíti a feladatot sok esetben a még gyengébb olvasástechnika is. Mi történik ilyenkor? Ha sikerül is egy-egy fejezeten átvergődni magát a gyereknek, akkor sem biztos, hogy képes megragadni a lényeget. Marad a nyüglődés, a szülő ideges, mert a nyarat ő sem szívesen tölti a tanulás ellenőrzésével. Végso esetben lediktálja az adott rész tartalmát és szeptemberben – jó esetben – kap egy 5-öst az olvasónaplóra.

Fogalmazásórákon a tükröjavítással legtöbbször a nyelvtani, stilisztikai hibákat javítatjuk, ami persze nem baj, csak közben feladattá – és ez által görcsössé – válik az írásbeli szövegalkotás. Talán az időhiány is okozza, hogy a tartalomnál inkább a hibákra koncentrálnunk (mert annyira meg akarjuk tanítani azt a gyermeket a szabályokra) és ritkán csodálkozunk rá egy szokatlanabb történetre. Pedig szövegalkotásnál a gyermek saját magát

* Jelen tanulmány megjelenik a Hagyományok és újítások a köznevelésben és a gyakorlati képzésben – Vezető pedagógusok és szakmódszertanosok országos módszertani konferenciájának kötetében, Szekszárd, 2016. október 14–15.

adja, „tenyerére teszi a lelkét” (József 1924), s ezzel nekünk nagy a felelősségünk, hogy bezárjuk-e őt vagy megnyitjuk?

Mit tehetünk?

Ne adjunk nyárra kötelező olvasmányt, s hozzá olvasónapló írását! Kínáljuk meg a gyermekeket egy listával, melyen csoportosítva (lányok/fiúk, témák) található könyvajánlók, s csináljunk kedvet ezekhez az olvasmányokhoz a gyermeknek! A szépirodalmi szöveg olvasásával a szókincse is bővül a gyerekeknek, a nyelvhelyességet is elsajátítják, helyesírásuk is javul. Hagyjuk meg a választás lehetőségét nekik, s az élményt, hogy szívesen olvasnak!

Később, egy-egy „ajánlott” olvasmánynál olvasónapló helyett adhatjuk feladatnak a saját napló írását. Osztályommal *Nyulász Péter Helkáját* dolgoztuk fel, s mivel hosszúak a fejezetek, legtöbbször én olvastam fel a gyerekeknek hangosan. Nekik a szereplőkkel azonosulva kellett leírni az adott fejezetből azt, ami számukra fontos volt, vagy hatással volt rájuk. A lányok a női főszereplő a fiúk a férfi szereplő nevében írtak naplót. Ez azért is felszabadítóbb, mert mindenkire másképp hat az adott mű, s az a jó, ha nem sablonos megfogalmazásokat várunk vissza, hanem szabadon írhatják le a gyerekek, amit gondolnak, éreznek. Ha megtapasztalják, hogy jó leírni gondolataikat, érzéseiket, nem görcsösen állnak majd hozzá később egy fogalmazás megírásához.

Fogalmazásórán sem kell feltétlenül a tankönyv feladatait választanunk a műfajok tanításánál. Fontosabb, hogy az adott osztályhoz rendeljünk témát. Ha elértük azt, hogy „bármiről” írhatnak, könnyebben tudjuk a műfaji sajátosságokat is megtanítani a tanulóknak, hisz nyitottabbak lesznek a személyes élmények miatt.

Ahogy énekórán először az énekls szeretetéért dalolnak (lehet könnyedebb műfajokat is bevinni énekórákra), s nem az *abc*-s hangokat vagy hangközök ismeretét tanítjuk.

DIXIT a fogalmazásórán – egy konkrét példa

A DIXIT² egy olyan társasjáték, mely különleges képeket ábrázoló kártyákból áll. A játék az asszociációs gondolkodás mellett a kreativitást, szókincset is fejleszti. Többféleképpen játszható a játék, én fogalmazásórához illetve rajzórához használtam a kártyákat.

Hogyan kezdjünk hozzá?

A gyerekek párt választanak maguknak. Fontos instrukció a választáshoz: értsék egymás „nyelvét”! Olyannal, akivel „fél szavakból” is értik egymást, könnyebb együtt dolgozni. A teremben egy-egy széket egymásnak háttal rendezünk, majd az egyik gyermek rajztáblát kap rajzlappal és ceruzával. Leülnek a székekre a párok – háttal egymásnak. Akinél nincs rajztábla, annak kiosztok egy DIXIT-kártyát. Amíg a feladat új volt, először én válogattam a kártyák közül, s adtam a pároknak, személyre szabottan.

² <http://bit.ly/29xTkn2>

Az első feladat - szóbeli szövegalkotás

A kártyát tartó tanuló elmondja a rajzoló társának, hogy mit lát a képen. A társának az elmondottak alapján kell majd megrajzolni a rajzlapra a kártya másolatát. Fontos szabály: a párok egyike sem nézhet hátra, viszont mindegyik kérdezhet a másiktól! Elengedhetetlen, hogy pontosan határozza meg a kártyát tartó gyermek az irányokat, nagyságokat, a dolgok egymáshoz való viszonyát, hisz társa ez alapján rögzíti a képet a rajzán. Ezáltal fejlődik a relációs szókincs, megtanulnak szófajokat helyesen alkalmazni, figyelni a társra, aki kérdéseivel hozzásegíti őt az érthetőbb megfogalmazásra. A közös munka végén örömmel hasonlítják össze az eredményt, közös a sikerélmény.

Második feladat – írásbeli szövegalkotás

Ismét párokban dolgoznak a gyerekek. A kapott kártyán található képről kell közösen írni egy történetet. Itt is együtt kell dolgozni, egymás ötletét, véleményét meg kell hallgatni. A történet bármilyen műfajú lehet, nincs kikötés. Amennyiben már tudnak, figyelnek a gyerekek a tanult műfaji sajátosságokra (mese, elbeszélés, leírás). A szabad írás lehetősége felszabadítja őket. Megfigyelhető volt, hogy a párok – érdeklődésüknek és nemüknek megfelelően – milyen irányba vitték ezeket a történeteket. A kiskamasz lányok történeteiben a párkapcsolat témája is szerepelt már, míg a fiúknál a sci-fi, illetve a számítógépes játékok világából vett szereplők is helyet kaptak (Z-generáció). A lényeg a felszabadult írás volt, ami így, ebben a közegben mindenkinél megvalósult. A végén mindenki felolvasta a történetét, a táblára kitettük a hozzá tartozó kártyát is.

Variációs lehetőségek

A párok közösen választhatnak az asztalra kitett kártyákból. Itt gyakorolhatják akár az érvelés technikáját is: miért azt a kártyát válasszák majd, miért nem a másikat stb.? Mindkét fél kipróbálhatja magát rajzolóként is, illetve irányítóként is (szövegalkotóként). De aki nem szívesen rajzol, az választhat, hogy ő inkább beszél.

Az írásbeli szövegalkotásnál szintén kereshetnek másik kártyát is a párok – a játék után örömmel oldották meg az így kapott házi feladatot. Volt olyan kislány, aki otthon gyártotta a történeteket a kártyákhoz. Sőt, érdemes kipróbálni azt is, hogy a másik pár kártyájához az adott pár milyen (másik) történetet írna?

Tantárgyi integráció – rajz

Rajzórán folytathatjuk a feladatot. A párok közül a rajzoló fél a szóbeli irányítás által lerajzolt kártyát maga elé téve megpróbálja minél élethűben lerajzolni a kártyán lévő képet. Fejlődik a megfigyelőkéességük, a térbeli ábrázolásuk, a szín- és formaérzékük.

Tanulságos kitenni a táblára mindhárom alkotást: az eredeti kártyát, a szóbeli elmondás alapján készült rajzot, végül a vizuális úton elkészült képet. Máris újabb eszmecserére kerülhet sor: az összehasonlításra. A gyerekek még a szünetben is ott álltak az alkotások előtt és beszéltek róla.

Képes beszéd – zárszó

A fenti játékkal a digitális nemzedéknek (Z-generáció) egy olyan eszközt adunk a kezébe, melynek segítségével észrevétlenül sajátíthatják el a szövegalkotás – szóbeli, írásbeli – sajátosságait. Mindezek mellett több kompetenciát (anyanyelvi kommunikáció, szociális/személyközi, kulturális) is fejleszt. Végül a gyerekek által megrajzolt kártyákkal játszva – a DIXIT szabályainak megfelelően – igazi közösségi élménnyel zárulhat a játékos tanulás.

IRODALOM

- Balla István 2012: Elbutul a facebook nemzedék? Interjú Gyarmathy Éva pszichológussal. 24.hu [http://24.hu/belfold/2012/02/19/elbutul-a-facebook-nemzedek/ – 2016. július 1.]
- Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika 2002: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei*. Pécs–Budapest: Pécsi Tudományegyetem.
- Fisher, Robert 1999: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni?* Budapest: Műszaki Könyvkiadó.
- Gardner, H. 1983: *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- József Attila 1924: Tenyeremre tettem [http://bit.ly/29jFrNg – 2016. július 1.]
- Mozaik tanmenetek [http://www.mozaik.info.hu/Homepage/Mozaportal/MPTmttsa.php?type=TM – 2016. július 1.]
- Nyulász Péter 2011: *Helka – A Burok-völgy árnyai*. Budakeszi: Betűtészta Kiadó.
- Oszoli Márti 2012: Baljós árnyak a Bakonyban. Nyulász Péter: *Helka. Módszertani segédanyag a 4. évfolyam számára*. In: Kuti Gusztávné – Szilágyi Imréné 2012: *Tanítói kincsestár – Alsó tagozat*. Budapest: Raabe Kiadó. 1–30.
- Tóth Beatrix 2008: Fogalmazástanítás – miért és hogyan másképpen? [http://www.anyanyelvpedagogia.hu/cikkek.php?id=15 – 2016. július 1.]

Teaching writing with a boardgame

It is difficult to motivate the Z generation in the traditional educational ways. We can only keep their attention if we take their characteristics into account. Visuality, the opinion of their mates and self-expression all get central role in the digital generation.

Children can practice oral and written composition skills with the cards of the Dixit boardgame in the Writing lessons. They can develop their creativity and drawing skills as well.

Pupils learn the essential requirements of the subject through experiences in a friendly atmosphere.

In my study I present this process.

MELLÉKLET

*A gyerekek történetei:***Dimenziók**

(Kép forrása: <http://www.voyelle.fr/wp-content/uploads/sites/3/blog/2016/01/cartes.jpg>)

Volt egyszer egy tudós és feltalált egy gépet, ami dimenziókba (kocka, üveg, kör, téglalap) visz. Ez a tudós elment a kocka dimenzióba, hogy kockakövet bányásszon és befejezzon egy másik dimenziót. De nem vette észre a kőgölemet. A kőgölem elvitte a kristálybarlangba és megkérdezte, miért jött? A tudós azt mondta: egy találmányhoz kell. A kőgölem azt mondta, hozzon neki egy pirítóst a dimenziójából, de nehogy elszökjön! A tudós hozott neki pirítóst és még egy pohár narancslét is. A gölem elengedte a tudóst és több tonna kockakövet adott neki, amivel a tudós távozott.

Békahercegnő

(Kép forrása: http://replikator.intelishop.pl/pic/_bg-00ffb53aad-4937.jpg)

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, volt egy titkos erdő. Ebben az erdőben volt egy gyönyörűen szép palota, aminek az uralkodója egy békahercegnő volt. Ez a hercegnő, meg az palota összes lakosa egyfolytában esernyőt hordott a fejére fölött, mert a palota egyszer régen beázott és azóta is úgy van. A hercegnő kihirdette, hogy aki megjavítja a palotát, annak lesz a felesége. Próbálkoztak nagyon sokan, de senkinek sem sikerült. Egyszer arra járt egy békalegény. A békalegény három napot kért a palota megjavítására. A szegény békalegény nagyon ügyesen tudta használni a szerszámaikat. Amikor kész lett, a hercegnő és a lakosok még kértek három napot, hogy átnézzék a palota összes zugát. Amikor letelt a három nap, csoda történt,

a palotában egyetlen egy csepp sem volt. Így aztán a békahercegnő összeházasodott a szegény békalegénnyel és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

A kiskirály

(Kép forrása: http://grajfer.pl/1684-thickbox_default/dixit-odyssey.jpg)

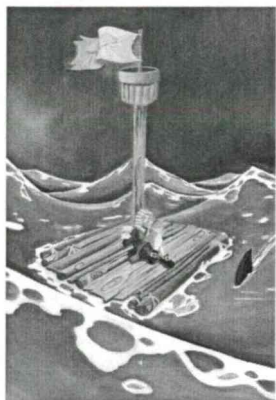
Élt régen Esztergomban egy csodás palotában egy öreg király feleségével és fiával, Jakabbal. A fiú barátságos gyermek volt, szerette a természetet, a virágokat. Olvasott regényeket, és apjával gyakran jártak vadászni. Mikor a fiú felnőtt és apja meghalt, Jakab hiú lett. Egész nap a tükör előtt tollázkodott. Szébbnél szébb ruhákat rendelt gazdag árusoktól, és még az étrendjét is megváltoztatta: Ha páva volt ő pulykát kért. Ha

pulyka volt, ő ludat kért. Egyszer, ha fölvetett egy ruhát, többé már nem használta. Rossz szemmel nézte az anyja, és már nem is állt nagyon szóba vele. Végül aztán egy csodafűárusnál vett egy gyógyírt hiúság ellen és megjavította a fiát. Onnantól kezdve boldogan éltek, ha meg nem haltak.

A tenger haragja

(Kép forrása: <http://www.voyelle.fr/wp-content/uploads/sites/3/blog/2016/01/cartes.jpg>)

Volt egyszer egy gróf, aki nagyon szeretett a tengerparton ülni, és csak hallgatni a tenger hangját.

Egyszer kapott egy levelet, amit a tengerparton olvasott el. A borítékot bedobta a tengerbe. A tenger nagyon megharagudott a grófra, hogy szemetel. Hirtelen beborult az ég, villámlok csapkodtak. A gróf nem tudott mit kezdeni, gyorsan épített egy tutajt. Félúton járt a következő szigetig, de egyszer csak feltűnt egy cápa. Ijedségében elolvasta a levelet, amin ez állt: „Gyere el az aranyak szigetére tutajjal és egy ajándékban részesülhetsz.”

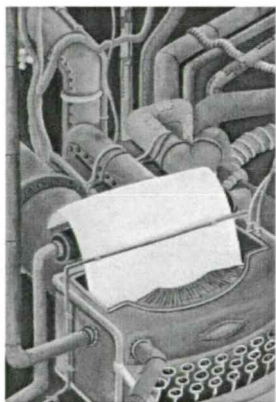
Úgy gondolta, hogy az a sziget, ahova ő is igyekszik. Igaza is volt, viszont egyszer csak a tutaj elsüllyedt. De szerencsére nagyon jól úszott. Szerencsésen megérkezett a szigetre, ahol egy

palota és egy lány várta. Azonnal egymásba szerettek, összeházasodtak és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

A sors írógépe

(Kép forrása:

http://ugyesgyerek.hu/media/catalog/product/cache/1/image/800x/040ec09b1e35df139433887a97daa66f/1/1/1109_kartya2.jpg)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szabólegény. Jaj de ha tudnátok, milyen szerencsétlen volt! Egyszer a sárba esett, máskor pedig a saját lábában esett el. De egy szép napon, mikor megint a sárból kelt fel, talált egy borítékot. Kinyitja és a boríték érdekes módon elkezd üvöltözni:

– Jaj, de szerencsétlen vagy! Miért nem keresed meg a sors írógépét? – kérdezte még mindig üvöltözve.

– Hát ha az létezne, én rég nem lennék ilyen ügyetlen! – mondta fennhangon.

– Hát persze, itt a térkép! Írd meg a saját életed!

– Köszönöm illő tisztességgel! – mondta illendően és megnézte a térképet.

– De hát ez a térkép üres!

– Ha igazán szükséged van arra az írógépre, megtalálod az utat!

Mit tehetett mást, elindult. Ment, mendegélt, míg egy sötét erdőhöz nem ért. Onnan mindenféle hang szűrődött ki. De az ember nem ijedt meg, elindult. Egy napba telt, míg kiért az erdőből. Ahogy kiért, egy várromot talált, és abban az írógépet. Így hát hóna alá kapta és elindult. Mikor hazaért, elkezdte megírni az életét. Írt magának egy szép dolgos feleséget, 3 gyereket és az egész családjának, szeretteinek, barátainak örök életet.

Így még ma is él... miket beszélek, még mindig él.

Facebook-alapú tanulásszervezés az informatikaórán*

ROZGONYI-BORUS FERENC

rbf@gyakg.u-szeged.hu

SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola, Szeged

Kulcsszavak: Facebook, Google Tudós, humor, informatikaóra, kommentelés, lájkolás, tanulásszervezés, YouTube

Előkészületek

A diákok számára még ismeretlen volt ez a tanulásszervezési megoldás, így mindenképpen szükség volt egy előkészítő órára, ahol megbeszéltük magát a témakört, ezt főleg az előzetes ismereteik összegyűjtésével oldották meg. Technikailag is elő kellett készíteni a felület használatát, ami részben az FB-csoport létrehozását jelentette, a kezdeti beállítások elvégzését, valamint az osztály tagjainak meghívását a csoportba. Ebben az utóbbiban a diákok sokat tudtak segíteni, mert amennyiben még nem ismerőseink a diákok, úgy a biztonságos beállítások használata mellett üzeni sem lehet egyszerűen, és maga a felhasználó azonosítása sem egyszerű, mert sokan használnak beceneveket, illetve a profilképek alapján sem egyértelmű, hogy ki kicsoda. Egyetlen diáknak nem volt FB-oldala, de ennek kedvéért ő is létrehozott egyet, így ő sem maradt ki.

Tartalmi feltöltés

Két témakör látszott különösen alkalmasnak az effajta feldolgozáshoz: az egyik a filmkészítés és annak története, a másik a számítógépes játékok világa.

A feldolgozásra javasolt anyagok közül két példát mutatok be: az egyik egy Youtube-videó, a Lumiere testvérek első filmjei; a második egy olyan szakdolgozat, amelyet a Google Tudós (scholar.google.hu) segítségével találtam meg, így valóban bízhatok abban, hogy tartalmilag is korrekt forrás.

* Jelen tanulmány megjelenik a Hagyományok és újítások a köznevelésben és a gyakorlati képzésben – Vezető pedagógusok és szakmódszertanosok országos módszertani konferenciájának kötetében, Szekszárd, 2016. október 14–15.

1. ábra
YouTube-videó a filmkészítésről

2. ábra
A számítógépes játékok világáról szóló szakdolgozat

Persze használhatjuk a Wikipédia anyagait is, de ekkor mindenképpen győződjünk meg arról, hogy az tartalmilag pontos. Erre jó példa a rajzfilm meghatározása. A diákok persze ezeken kívül is számtalan forrást tudnak fellelni.

3. ábra
Wikipédia-szócikk

4. ábra
A játékkészítés eszközei

A tartalmat persze nem csak a tanár szolgáltatja, pont az lenne az egyik cél, hogy ezt a diákok gyűjtsék össze. Például a játékok feldolgozásában az egyik csoport a játékkészítés eszközeit gyűjtötte össze, és az ehhez forrásként megtalált anyagokat a csoportnak kirakta.

A Facebook lehetőségeinek kihasználása az adatgyűjtésben

Amint vannak már tartalmaink, kezdődhet a lájkolás és a kommentelés. Ez egyrészt alkalmas arra, hogy értékeljük mások munkáját – dicsérjünk, megerősítsünk, vagy éppen rosszsallásunkat fejezzük ki –, másrészt saját észrevételeinket is megfogalmazzuk, vagy

éppen vitát generáljunk bizonyos témákban, másokat véleményük kifejtésére bírunk rá, érveljünk magunk is.

5. ábra

Kommentelés egy adott témához

Egy másik lehetőség a zárt csoportban a szavaztatás. Ez egyrészt alkalmas lehet a megszerzett tudás ellenőrzésére, mint a bal oldali példában, de arra is jó, hogy kis felméréseket végezzünk, mint azt a jobb oldalon láthatjuk.

6. ábra

Zárt csoportos szavaztatás a Facebookon

Mennyi idő töltesz számítógépes játékkal?

☐ két óránál többet	+5
☐ napi egy óránál kevesebbet	+3
☐ napi egy-két órát	+2

👍 Tetszik 💬 Hozzászólás

7. ábra
Facebookos felmérés készítése

Persze arra vigyázni kell, hogy a diákok mégiscsak diákok, így ha megengedjük a lehetséges válaszok bővítését, úgy az éber csínytevők azt ki is fogják használni, mint az alábbi példában látható is:

Mi alatt játszol szívesen?

☒ Windows 10	+7
☒ Windows 7	+5
☒ Android	+3
☐ Tető	+3
☒ Windows XP	+2

8 további válaszlehetőség...

8. ábra
Humor megjelenése a munkavégzés során

A feldolgozás

A források összegyűjtése után kezdődhet az érdemi munka, a kiscsoportok az egyes részterületeket feldolgozzák, és a feldolgozásuk eredményét a többiek számára bemutatják. Mivel a bemutató-készítés technikai tudnivalóit ezen tevékenység előtt már megismerehették, így gyakorlatilag szabad kezet kaptak a technikai megvalósításhoz: sem a forma, sem a felhasználható szoftverkörnyezet nem került meghatározásra, sőt az időtartamban is nagy szabadságot kaptak. Egyedül az volt a kitétel, hogy a tényleges bemutatási időpont előtt már két nappal elkészüljön, és elérhető legyen a bemutató, a szöveggönyv végleges kialakítását nem követeltem meg ekkorra, illetve ekkor még lehetőség volt az esetlegesen javításokra az előzetesen leadott munkán.

Bemutatók

A nagyjából kéthetes előkészítő munka után, ami 4 tanítási órát jelentett és otthon még 8–10 önálló vagy kiscsoportos munkaórát, elérkezett a bemutatók ideje. A kiscsoportok többsége számítógépes bemutatót választott, de olyan is volt, aki a tényleges játékhoz használt beviteli eszközöket hozott be és adott kézbe a bemutatója kiegészítéseként.

Minden egyes bemutató után beszélgetésre, az elhangzottak kiegészítésére is sor került, sőt volt vita is, bizonyos állításokat, mint például mennyi időt is tölt egy átlag tizenéves a gép előtt, a források megmutatásával kellett igazolniuk a témakört feldolgozóknak, de akadtak árviták is. Mindezekhez persze ott volt a forráskeresés közvetlen lehetősége, és így az elkészített bemutatókat lehetett pontosítani, illetve az előadók meggyőzhették a hallgatóságot a tartalom helyességéről. A megbeszélések lezárulta után feltöltötték a végleges munkákat, és azokat a későbbiekben is elérhetővé tettem.

Tapasztalatok

A Facebook sem csodaszer: az órán passzív diák ezen a felületen is passzív marad, ha nincs „rákényszerítve” a véleménynyilvánításra, az aktív pedig itt is igyekszik önállóan dolgozni, nem kell külön sarkallni a munkára. Az órán csendes, de a csoportban nézetformáló, meghatározó szerepet betöltő diákok viszont igyekeznek a „státuszukat” itt is megőrizni, de itt egy téves állásfoglalás vagy megkérdőjelezhető megnyilvánulás nagyobb veszélyekkel jár, mert nyoma marad, és persze mindenki számára elérhető lesz, nem csak a hű követők tudhatnak róla. Ez utóbbi miatt is fontos az, hogy a csoporton belüli hangadókat helyesen tudjuk kezelni, ha az ő aktivitásukat el tudjuk érni, a tévedéseket, el- és beszélásokat kellő humorral és persze kellő időben(!) például emotikonokkal tudjuk kezelni, akkor a felület valóban hasznos és tartalmas munkát tesz lehetővé.

Az otthoni önálló tanulás, különösen a fordított osztályterem egyik lehetséges megvalósításának is tekinthetjük ezt a módszert, mivel igazából az előkészítés, adatgyűjtés ideje alatt a tanórákon nem történt direkt ismeretátadás, hanem csak az otthoni munkát, a lehetséges továbbhaladási módokat beszéltük meg, vagy éppen a kommentelések során vitát kiváltott témaköröket.

IRODALOM

- Csuvár Fruzsina 2015: A digitális pedagógia kihívásai. In: Bodnár Éva – Csillik Olga – Csuvár Fruzsina – Daruka Magdolna – Könczöl Tamás – Mihályi Krisztina – Sass Judit 2015: *Iránytű helyett. Pillanatkép: kihívások, szempontok és tendenciák*. Budapest: Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet.
- Pintér Dániel Gergő 2015: Nem a Z-generáció butább, csak az oktatás ragadt a 20. században [http://media20.blog.hu/2015/10/09/a_z-generacio_szamara_alkalmatlan_a_jelenlegi_oktatás – 2016.06.26.]

Facebook-based learning in IT lessons

Only few publications have been made on Facebook-based learning in Hungarian, most of them in the field of foreign language teaching. I have rethought the experiences which have been gained so far and used the method in IT education. One of the chosen topics became computer games. The created closed group enabled the students to vote, upload pictures, position links, share sources and videos, comment and like different things. After choosing five sub-topics, the students worked in 3-4-person groups and then we shared the gained experiences. We finished the whole process with presentations in order to preserve the results.

Támogatta:

Kiadja a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kara

A kiadásért felel: *dr. Marsi István*

Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62/546-346

Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.

E-mail cím: modszertan@jgypk.u-szeged.hu

Web cím: www.jgypk.u-szeged.hu/modszertan

Online változat: www.methodus.hu

Évente 4 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetés díja: 2400 Ft.

A címlapot tervezte: *Fischer Ernő* terve alapján *Annus Gábor*

ISSN 2063-3734

Készült:

6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30-34.

www.press.u-szeged.hu

Felelős vezető: Szőnyi Etelka kiadói főszerkesztő

- Tantárgymódszertan
- Nevelésmódszertan
- Gyógypedagógia
- Pedagógia történet
- Napközi
- Szemle
- Ünnepi műsorok
- Videók
- Kitekintő
- Hasznos holmik
- methodus.hu archívum

Egyenesek és görbék. A folyosó új értelmezése - Alternatívák a testnevelésórákon - gyakorlati bemutató

KLECSÁR DEZSŐ - A mindennapos testnevelés bevezetése komoly kihívást jelent az olyan iskolákban, ahol nincs vagy kevés testnevelésre alkalmas terem áll rendelkezésre. Szerelnék egy olyan lehetőséget bemutatni, amit iskolánkban, a PTE 1. Számú Gyakorló Általános Iskolában már minden testnevelő alkalmaz, illetve az egyetem testnevelés szakos hallgatóinak is tanítjuk. Módszertanként...

>>>

1 2 3 4 5 6 7 8

KITEKINTŐ

Egyéni mobilitási ösztöndíjjal Európában - avagy beszámoló egy Comenius tanárasszisztens tollából

2015. december 10. - methodus.hu

Rácz Edina vagyok, francia, valamint nyelv- és beszédfelkészítő szakos tanár. 2012-ben, a még folyamatban lévő mesterszakos tanulmányaim idején elnyertem egy hét hónapos szülő tanárasszisztensi ösztöndíjat az Európai Unió által létrehozott Comenius program keretében. Kis hosszabbítással közel egy tanévet töltöttem el egy spanyolországi általános iskolában feladó tanárként, ahol

NAPKÖZI

Játék vagy tanulás? Élet a napköziben

2015. november 8. - methodus.hu

Iskolánk az elmúlt 44 évben korszerű, 12 évfolyamos közoktatási intézménnyé nőtte ki magát a hagyomány és a megújulás elemeit ötvözve. Újszerű iskolaszervezéssel, programkínálatával vonzó alternatívaként jelenik meg az

iskolaválasztók előtt. Folyamatosan korszerűsödő tárgyi feltételünk és innovatív nevelőtestületünk munkájának fókuszában a gyermeki személyiség sokoldalú kibontakoztatásának igénye, szándéka és a gyermekek szeretete áll. Pedagógiai lekövetésünk célja, hogy mentálisan, fizikailag és lelkileg fejleszd.

ELINDULT A METHODUS.HU

A Módszertani Közlemények online változata naprakész, gyakorlati szempontú anyagokkal igyekszik segíteni a pedagógusok oktató-nevelő munkáját, beleértve a speciális (fejlesztő és tehetséggondozó) igényeket is. Oldalunk azzal a céllal indult, hogy olyan könnyen elérhető, tanítási, tanulási metodikával foglalkozó online felületet biztosítson a pedagógusok számára, ahonnan megismerhetik a modern, hatékony tanítási módszereket, illetve ötleteket tudnak meríteni mindennapi munkájukhoz.

Honlapunk a Módszertani Közlemények társoldalaként is működik. A közleményekben megjelent cikkek rövid átfutási idővel nálunk is olvashatók.